

Diplomitöö
370473

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
DIPLOMITÖÖDE
KANDIDATIKOOND

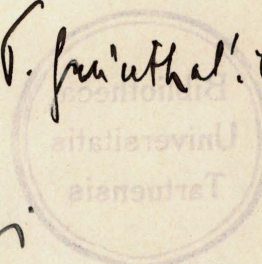
2. detsember 1940
№ 227
TARTU

TARTU
DIPLOMITÖÖDE
KANDIDATIKOOND
TARTU ÜLIKOOLI
E. V.

VAHEKOHTU MENETLUS

DIPLOMITÖÖ

Prof. E. Jämsäle ja mag. V. Jämsäle
hindamiseks.
2. detsember 1940

AVENIR A K S E L
stud. jur.
matr.nr. 15.055.

A. A.
2378

Kalendri kohaselt kõi on määratud hääli.
Jämsäle teavitatakse, et ta peab
sõltel. Et hääli võetakse 15. XII 1940
15.04 vahetult koolis. Aasta on määratud
15. XII 1940. Aasta on määratud
15. XII 1940. Aasta on määratud
15. XII 1940.

November 1940. a.
TARTUS.

S I S U K O R D

	Lk - d
Osundite loetelu	3
Lühendeid	5
 I Sissejuhatus	
Vahekohtust üldiselt	7
 II Vahekohus TsKpS. järgo	
1. Vahekohtu rakingust	12
2. Vahekohtu pädevusest.....	14
3. Vahekohtu kirjast	17
4. Vahekohtunikkude kvalifikatsi- oonist	23
5. Vahekohtu koosseisu muutumisest	25
6. Vahekohtu menetlusest	27
7. Vahekohtu otsuse tähistamisest	36
8. Sooritusmenetlusest	39
 III Vahekohus VNFSV TsPrK. järgi	
1. Vahekohtu rakingust.....	40
2. Vahekohtunikkude kvalifikats..	41
3. Vahekohtu-kirjast.	42
4. Vahekohtunike vahetusest.....	43
5. Vahekohtu menetlusest.....	44
6. Sooritusmenetlusest.....	46.

OSUNDATUD T E O S E I D

1. ANNENKOV, K. Opõit Kommentarija k Ustavu Graždansko-go Sudoproisvodstva, S.-Peterburg, 1887.
2. ASAREVIČ, D.J., Sistema Rinskogo Prava S.Peterburg, 1887.
3. BONFANTE, P. Rooma Õiguse Ajalugu, Prof.dr.E.Ein'i tõlge, Tartu 1930.a.
4. ENGELMAN, J.E. Kurss Ruskago Graždanskogo Sudoproisvodstva.
5. ISAČENKO, V.L. Osobõja Proisvodstva, S.-Peterburg, 1913.
6. KLEEMANN, L., Das schiedsrichterliche Verfahren nach dem neuen Zivilprozessrecht, Halle-Saale 1926.
7. MAKSIMOV, V., Rukovodstvo Dlja Sostavlenija Delovõh Bumag, Moskva, 1913.
8. MALČSEV, K.J. Kurss Graždanskogo Sudoproisvodstva.
9. TJUTRJUMOV, J.M., Ustav Graždanskogo Sudoproisvodstva, Riia, 1923.

- 4

10. VILLECOURT - Vahend^{Koh}us Kaubanduslikul alal.

Jur. Ajak. "ÕIGUS" 1929 nr.2.

L Ü H E N D E I D

- A r t. - artikkel
- BES - Balti Eraseadus
- BGB - Bürgerliches Gesetzbuch
- EGBGB - Einführungsgesetz des BGB
- jj - ja järgmised
- TsKpS - Tsiviilkohtupidamise Seadus.
- VNFSV - Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik.
- VNFSV Kr.K. Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi Kriminaalkodeks eestikeelne tõlge 1940.a.
- VNFSV TsPr K - d o - Tsiviilprotsessi kodeks eestikeelne tõlge 1940.a.
- VSKK - Vene NFSV. Töölis-Talupoegade Valitsuse Seaduste ja korralduste Kogu (Sobranie usakonenij i rasporjaženij rabot-

- 6

še - krestjanskogo pravitelstva RSFSR).

ZPO

- Zivilprozess Ordnung.

S I S S E J U H A T U S E K S

^{KOH} VAHETUST ÜLDISELT

Inimsoo kultuuri arengu algaegadel oli võimalik isikuil, kelle eraõigustlikud huvid ohustati või rikuti oma huvide kaitseks kasustada vaid omaabi. Selle piirimitiivse õiguskaitsega kaasusid paratamatult suuremad või vähemad avaliku rahu häired, mistõttu järk-järgult areneva ja tugevneva riigivõimu tähtsamaks ülesandeks kujunes lülida välja omaabi - asendades teda oma, selleks loodud organite kaudu läbiviidava õigusmõistlemisega. Nii on aastasadade pikkuse arengu järelalusena tekkinud kõiges kultuurriiges tsiviilprotsess, see on menetlus, kus vaidlejad pöörduvad riigi kui kolmanda, erapooletu poole, kes langetab oma otsuse ning valvab selle täitmise järgi, tarvita-

des tarbekorral sundvahendeid. Omaabi on kõikjal pea täielikult kaotatud. Omaabi kasutamine on lubatud vaid erandjuhtumel, mis üksikute maade seadusandluses e x p r e s s i s v e r b i s fikseeritud. Nii leiame vastavaid sätteid Saksa õiguses BGB § 229 jj., 273 jj. 561, 859, 910, 962; EGBGB art. 89 ja § 845 ZPO ¹.

Meie kehtivas BES § 683, 3380, 4590.

Ülalmainitust järeldeb, et riigid on omale reserveerinud võrdlemisi täieliku õig²ustülide lahendamise monopoli, milline sunnib vaidlejaid iga tülüküsimuse lahendamise soovil pöörduma riigi poole. See õigustülide lahendamise s.o. õigusmõistlemise ainuõiguslikkus ei ole aga täiuslik. On ju selge, et kui isikul on õigus kasutada ja käsustada temale kuuluvaid varasid, siis seda enam peaks tal olema õigus valida omale vahemeest tülüküsimuste lahendamiseks, mis

1/ KEBMANN, L., Das Schiedsrichterliche Verfahren nach dem neuen Zivilprozessrecht 1926., lk. 12.

seoses sama varaga². Nii võime leida Saksa Tsiviilprotsessis, meil TsKpS (§§ 1367-1400¹⁻⁵) vahekohut, sättivaid norme. Ka VNFSV tsiviilprotsessile ei ole vahekohus tundmatu (VNFSV. TsPrK §§ 199-203 ja VKTK määrus 16. oktoobrist 1924 .a.)³.

Vahekohus koosneb eraisikuist, keda on vastavad asjaosalised vastastikusel kokkuleppel valinud lahendama endivahelist eraõiguslikku tüli. Riiklikust kohtust erineb ta sellega:

1), et vahekohtunikud valitakse vastastikusel kokkuleppel;

2), et nad valitakse ühe konkreetse õigustüli lahendamiseks;

3), et vahekohtunikud lahendavad tüli südame-tunnistuse, mitte seaduse järgi, ning lõpuks

4), et nad ei aruta asja harilikkude protsessi-

2/TJUTRUMOV, J.M. Ustav Graždanskavo Sudoproisvodstva, 1923, lk. 2037 (kommentar).

3/Vaat. VNFSV Tsiviilprotsessi koodeksi eestikeelne ametlik tõlge 1940.a. lk. 150.

teeglite järgi.

Vahekohtu instituut on üle 2000 a. vana. Tema eelkäijaks ja esialgseks kujuks oli ^{Rooma} klassikaline ehk n.n. Rooma formulaarprotsess. Selle protsessi süsteemi seadis sisse vanas Roomas lex Aebutia 149. ja 126.a. vahel e. Kr. Teda täiendasid kaks leges Juliaea⁴.

Olgu siinkohal muuhulgas nimetatud, et mõnede maade seadusandluses (nt. Prantsus tsiviilprotsess) tuntakse kahesugust vahekohtu - vabatahtlikku, kus pooled omal algatusel võivad tüliküsimuse esitada vahekohtule lahendamiseks ja seaduslik vahekohtu, kus mõningate küsimuste lahendamine on seadusega allutatud vahekohtule. Meil praegu veel kehtiv TsKPS on tsaariaegne Vene tsiviilprotsessi retseptioon vähesete täienduste ja parandustega. Ka tsaariaegses Vene

4/ BONFANTE, P., Rooma õiguse ajalugu, prof. dr.E.
Ein'i tõlge 1930.a., lk. 411.

tsiviilprotsessis olid enne 1864.a. kohtureformi sä-
titud mõlemad vahekohtu vormid. Pärast kohtureformi
jäeti kehtima ainult vabatahtlik vahekohus ⁵.

5/ Võrdl. ANNENKOV, K., Tsiviilkohtupidamise Seaduse
kommentaar, 1887.a. lk. 244.

II

V A H E K O H U S T s . K p . S . J Ä R G I .

1. VAHEKOHTU RAKINGUST.

Kui isikute vahel tekib mingi õiguslik tüli eraõiguse vallas, võivad nad peaaegu kõiges riiges ühisel kokkuleppel jätta tarvitamata harilikku riiklikku ametkohust ja tüli anda kolmanda isiku või kolmandate isikute kogu lahendamisele ning otsustamisele. Selleks kirjutavad nad üles lepingu punktid, mida valitud vahekohtunik (resp. kohtunikud) peavad arvesse võtma ja neis märgitud tüliküsimusi lahendada. Mainitud kirjutus moodustab n.n. kompromissi. See on esimesi vahekohtu vorme ja leidub praegugi veel -

Ts.Kp.S. art. 1367⁶ j., mis lausub: " Kõik isikud, kes

6/ VILLECOURT, L. Vahekohus kaubanduslikul alal. Jur. ajakiri " ÕIGUS " 1929.a.nr. 2 lk.41.

on õigustatud käsustama varasid, võivad esitada nende vahel tekkivaid tülisid lahendamiseks ühele või mitmele nende poolt vastastikuse kokkuleppe alusel paarituurvulhiselt valitud vahekohtunikele". Vene senati seletusel oli paarisarvuliselt valitud vahekohtunikude otsus kehtetu ka siis, kui vahekohtu kirjas (resp. - lepingus) oli ettenähtud võimalus vahekohtunike häälte poolikemisel pöördumine täiendavalt valitud kolmanda vahekohtuniku poole, kes siis lange-taks lõpliku otsuse (ots. 1874.a. nr.326,1870 nr.646, samuti 1881 nr. 164;1880 nr. 140, 80 jt.)⁷.

Vahekohtunikena võivad teotseda ka üksikute liikmed ringkonnakohtute ja ringkonnakohtute kolleegiumid või nende osakonnad, kui nad olles poolte poolt valitud on selleks avaldanud oma sellekohase nõusoleku, kusjuures ringkonnakohtu otsustele nimetatud mentluse korral ei ole võimalik esitada apellatsioonikaebust, vahend^{koh}itu menetluse üldreeglite kohaselt ⁸.

7/ TJUTRJUMOV, J.M., Op.cit., lk. 2038-2.

8/ Ibid. lk. 2038 - 8 ja L. MOLÕSEV, K.K." Kurs Graždanskago Sudoprosivodstva II köide, lk.199.

(~~vahenditu menetluse üldreeglite kohaselt~~ ^{8.})

2. VAHEKOHTU PÄDEVUSEST

Vahekohtu teel ei saa lahendada kõiki tüliküsimusi. Kõigis Euroopa riiges on määritletud asjade liigid, millised võivad olla allutatud vahekohtule.

Meie TsKpS (art. 1368) on määritelu läbiviidud negatiivse loetelu teel, s.t. on loetletud asjad, millised ei või esitada lahendamiseks vahekohtule. Loogilise järeldusena tuleb neis asjus solmitud vahekohtu kirjad (resp. - lepingud) lugeda tühisteks.

Selline allumuse piiramine on täiesti arusaadav. Kui riik omistab isikuile õiguse oma varavahekorradest tekkivate vaidluste lahendamise esitamise, vaidlejate poolt suvaliselt valitud vahekohtunikele, siis on täiesti mõistetav, et riik, asjus kus puudutatakse tema s.o. riigi või üldsuse huvisid, nõuab riiklikude kohtute poole pööramist.

Nende vahekohtule mittealluvate asjade hulka kuuluvad:

- 1) Asjaõiguslikud vahekorrad, mille esemeks on asjad, millised ei või olla omandatud või hävitatud eraisikute kokkuleppel.
- 2) Asjad, millistes puudutatakse alaealiste ja hoolealuste huviseid.
- 3) Riigi- ja omavalitsuse ning ametiasutuste asjad.
- 4) Asjad, mis kuidagi seoses kuriteo või üleastumisega, väljaarvatud, millised kriminaalseaduste alusel võivad olla lõpetatud kokkuleppe teel. Samuti kriminaalsüüteo või üleastumisest tekkinud kahjude tasumise asjad.
- 5) Kinnisvarade asjad kui protsessijate hulgas on isikuid, kel seadusega piiratud nende varade omandamise/valdamise või kasutamise õigused.
- 6) Tööliste ja teenijate tööõnnetusel tekkinud kahjude ja ravikulude nõudmised.

+

7) Tööliste õnnetuste vastu kindlustuse asjad⁹.

8) Asju, ühenduses perekonnaseisuga, nagu abi-
eluasjad, sünni seaduspäraseks tunnistamine jne.¹⁰.

2 | Kuid alimentide maksmise kui puht varaõiguslikke as-
ju võib vahekohus arutada¹¹.

Vene senati seletuse kohaselt on vahekohus pe-
dev arutama vaidlusi ka kinnisvarade kohta. Kuid koh-
tupraktikas ja juriidilises kirjanduses on sageli
asutud vastupidisele seisukohale.¹²

Samuti võib anda vahekohtule arutada küsimusi,
millede kohta riikliku - või vahekohtu otsus juba jõus-
tunud, kuna pooltel on õigus tsiviilkohtu otsusi koh-
kuleppeliselt muuta¹³.

Vene senati seletuse kohaselt ei saa pöörduda
vahekohtu poole:

1) maksujõuetuks tunnistatud võlgnikud konkur-

-
- 9/ ТШЈУТРУМОВ, J.M., op.cit., lk.2039-2040, kom.1.
10/ ИСАЧЕНКО, V.L. Особѣя проісводства, 1913, lk.722.
11/ АННЕНКОВ, K., op.cit., lk. 249.
12/ АННЕНКОВ, K., op.cit., lk. 250.
13/ АННЕНКОВ, K., op.cit., lk.251.

si alla võetud varanduste asjus.

2) Päranduse- ja teadmata üraolija varanduse hooldaja tema hoole all oleva varanduse asjus.

3) Alaealised.

TsKpS § 1368 p. 3 mõtte järgi ei või vahekohtu poole pöörduda seaduse alusel tegutsevad juriidilised isikud, nagu maa- ja linnaomavalitsused jne. Küll võivad vahekohtule esitada tüliküsimusi lepingu s.o. kokkuleppelise põhikirja alusel tegutsevad juriidilised isikud, nagu pangad, aktsiaseltsid jne., nende põhikirjade alusel ja piirides¹⁴.

3. VAHEKOHTUKIRJAST (RESP. -LEPINGUST).

TsKpS art. 1369 ja art. 1385 järgi alustab vahekohus asja arutlust n.n. vahekohtukirja alusel. Art. 1371 nõuab, et vahekohtukiri peab sisaldama :

1) Poolte ja nende poolt valitud vahemeeste

14/ ANNENKOV, K. op.cit., lk. 246 - 247.

nime, isanime, perekonnanime, tiitli.

2) Vahekohtu arutamisele antud tüliobjekti.

Peale nende tingimata vajalikkude nõuete võidakse vahekohtu kompromissakti (resp. vahekohtukirja) mahutada aktist osavõtjate isikute vabatahtlikul nõusolekul ka teisi, nagu: vahemeeste istungite kohta, asjatoimetuse juhatamise ja dokumentide hoiukoha, poolte asja selgitamise korra kohta, tähtaja kohta, mil vahemehed peavad tüli otsustama, kindlustamise kohta, täitmise tagatise kohta ja viimaks kõikide ~~muude~~ punktide kohta, mis pole seadusele vastukäivad 15.

Kui vahekohtukirjaga antakse mitu tüliküsimust ühele vahekohtule lahendada, siis tuleb iga tüliküsimus eraldi kirjeldada.

Vene senati otsuse kohaselt (ots. 1871.a.nr. 446) võib vahekohtu lepingut sõlmida ka voliniku kaudu érivolituse põhjal.

15/ VILLECOURT ; L., " Õigus" 1929,nr. 2, lk.45.

Vahekohtule eeskirjade lepingute rikkumiseks ei saa lugeda seda, kui kompromiss sõlmitakse kahes aktis. Ühes lepivad pooled kokku vahekohtu moodustamise ja arhiiterite valimise kohta ja täiendavas aktis vahekohtunikud nõustuva vahetalituse endale võtmisega. Viimasel juhul peavad mõlemad aktid notariaalselt tõestatud olema. Tõestamata vahekohtukirja põhjal tehtud otsus on Vene senati seletusel tühine ja ipso jure (otsus 1800.a. nr. 140).

Lepingusse ei ole lubatud võtta punkte vahekohtunikude vastutuse kohta ¹⁶.

Vahekohtunikud vastutavad kriminaalkohtupidamise seaduse üldreeglite järgi ¹⁷. Vahekohtukiri peab olema allakirjutatud kõigi valitud vahekohtunikude poolt, kes sellega avaldavad oma nõusolekut vahekohtunikuks astumiseks (TsKpS, art. 1370), ning ühtlasi tõendavad sellega, et nad on teadlikud oma ülesannetes ¹⁸.

16/ ANNENKOV, K., op.cit.,ib., lk. 256.

17/ TJUTRJUMOV, J.M., op.cit.,ib., lk. 2038-5

18/ ISACENKO, V.L., op.cit., ib., lk. 735.

Vahekohtukiri peab olema tõestatud notari või tema äraolekul jaoskonnakohtuniku poolt, kusjuures allkiri antakse vahekohtunikele, kuna pooled saavad selle ära kirjad (TsKpS., art. 1374). Olgu siinkohal tähelepanu juhitud asjaolule, et vahekohtumenetlusest võivad osa võtta ainult lepingule allakirjutanud isikud. Ühe lepinguosalise surm seistab või lõpetab vahekohtu menetluse ¹⁹.

Vene senati otsuse kohaselt notariaalselt tõestamata vahekohtukirja ei saa lugeda kehtetuks, kui vahekohtukirjas elevad allkirjad on notariaalselt tõestatud (ots. 1899.a., nr. 113 ja 1872.a.nr. 942) ²⁰.

Olles teadlikud tüliküsimuse keerukusest, võivad pooled kokkuleppel vahekohtunikkudega määrata tähtaaja selle lahendamiseks. Ei ole vahekohtukirjas tähtaega määratud, siis on selleks TsKpS., art 1372 koha-

¹⁹/ANNENKOV, K., op.cit., ih. lk. 252.

²⁰/TJUTRUMOV, J.M. Op. cit., lk. 2042, kom. 3.

selt neli kuud. Pooled võivad tarbekorral tüliasja lahendamise tähtpäeva täiendavate lepingutega pikendada asja lõpetamiseni ²¹.

Kui vahekohus määratud tähtajaks otsust ei tee ning kui pooled uut tähtaega lepinguliselt ei määra, loetakse vahekohus mitteolnuks ²².

Kuna vahekohtu lepingus peab olema täpselt tähendatud tüliküsimus või vaidlusasi, mida kohus on volitatud lahendada, siis ei saa vahekohtukirja teha tulevikus tekkivate vaidluste kohta ²³.

Kuid kogemus on näidanud, et lepinguosalisel annavad väga harva ühel nõul tüli vahekohtule lahendamiseks, kui tüliküsimus on juba sündinud - eriti kui asu puutub suurtesse huvidesse - sest sel momendil üks osaline harilikult võlgneb teisele ja katsub kõige paremad tingimused saada, hangeldades teise osalise kartusega alustada protsessi eriti kui tuleb vä-

21/ ANNENKOV, K., op.cit., ib.,lk. 258.

22/ ISACENKO, V.L., op.cit., ib.lk.778.

23/ ANNENKOV, K., op.cit., ib. lk. 203.

liskohtu poole pöörduda. Vahekohtu sel. hetkel pakku-
da on enam-vähem asjata talitus. Seepärast peale pik-
ka kaalumist ja arutamist ddopteeriti ja tarvitatak-
se nüüd ühtelugu kommet ennast kohustada juba lepin-
gu sõlmimise ajal vahekohtu teel lahendama kõiki tü-
liküsimusi, mis võivad tekkida lepingu interpreteeri-
mise või teostamise suhtes. See kohustamine sünnib
klauseli kirjutamise kaudu kas lepingusse enesse või
pärastisel kirjavahetuse teel. See ongi ^{n.n.} vahekohtu ^{klausel} -
(c l a u s e d ' a r b i t r a g e o u c l a u -
s e c o m p r o m i s s o i r e), mida võib täpsalt
defineerida: " S ä ä r a s e k l a u s e l i j ä r -
g i k o h u s t u v a d l e p i n g u o s a l i -
s e d m i t t e p ö ö r d u m a h a r i l i k u -
l e j u r i s d i k t s i o o n i l e , k u i t e k i b
t ü l i k ü s i m u s o m a v a h e l l e p i n -
g u t ä i d e v i i m i s e v ö i i n t e r -
p r e t e e r i m i s e s u h t e s , v a i d e s i -
t a m a t e k k i n u d t ü l i k ü s i m u s v a -

h e k o h t u n i k k u d e l e o t s u s t a m i -
s e k s .

Kuigi kõik tsiviiliseeritud riikide seadusand-
lused tundsid ja võtsid vastu "kompromissi", ometi
paljud nendest ei tunnustanud ega tahtnud tunnustada
" v a h e k o h t u k l a u s e l i " mõistet. Nen-
de riikide seas võib mainida - näiteks Eestit ja Prant-
susmaad ²⁴.

Vastupidiselt lubab NVFSV Ts Pr.K. sõlmida kok-
kuleppeid (vahekohtukirju) k~~õ~~htulevikus tekkida
võivate õigustülide vahekohtu kätte lahendamisele and-
mise kohta.

4. VAHEKOHTUNIKKUDE KVALIFIKATSIOONIST

TsKpS ei ole sätitud , keda võib valida vahe-
kohtunikuks. Lähtudes seisukohast, et vahekohtunikud
saavad oma volitused vahekohtukirjast, peab neil ole-
24/ VILLECOURT, L. " ÕIGUS ", 1929, nr. 2 lk-d 41-42.

ma loogiliselt järeldades, materjaalseaduse alusel täielik õigus- ja teovõime, s.o. võime sõlmida lepinguid ja olla volinikkudeks. Vahekohtunikeks ei saa olla alaealised, vaimuhaiged, eestkostja hoolealused jne. Selle vastu ei ole aga mingisuguseid takistusi pillajatel ja maksujõututeks tunnustatud võlgnikkudel teotseada vahekohtunikkudena, sest nendelt on võetud õigus sõlmida lepinguid ainult oma varanduse kohta, kuna isikliste lepingute võime on neil alles ²⁵.

Tuginedes TsKpS. koostajale seletuskijale - arvab minu arvates ekslikult K. Annenkov, et vahekohtunikeks võib valida ainult mehi ²⁶.

M.L. Isačenko peab naiste vahekohtunikkudeks valimise täiesti võimalikuks ²⁷.

²⁵/ANNENKOV, op.cit., ib., lhk. 263 ja ISAČENKO, V.L.,
op.cit., ib., lk. 714.

²⁶/ANNENKOV, op.cit., ob. lk. 264.

²⁷/ISAČENKO, V.L., op.cit., ib. lk. 715.

5. VAHEKOHTU KOOSSEISU MUUTMISEST.

Vahekohtu isikulise koosseisu muutumine on lubatud TsKpS. art. 1376 ja 1377 kohaselt ainult järgmistel juhtudel:

1) võistjate vastastikkusel kokkuleppel,

2) ühe poole nõudel:

a) kui vahekohtunik peale vahekohtukirja sõlmimist on saanud vastaspoole hõimlaseks teise astmeni ja

b) kui peale vahekohtulepingu sõlmimist on paluja ja vahekohtuniku vahel tekkinud ^{tsiviilkohtus} ~~va~~ le.

Pkt. 2 a, b-s ~~nin~~statud nõudmis^{ed} tuleb esitada vastavalt hagi alluvusele jaoskonnakohtunikule või ringkonnakohtule, kes teeb vahekohtuniku taandamis otsuse ²⁸. Taanet arutatakse kohtuistungil, millele kutsutakse ka pooled, kellede ilmumine pole sunduslik. Koh-
tukorra^{id}dis tehakse peale ilmunud poolte seletuste ära-
kuulamist ja esitatud tõendite läbivaatamist ²⁹.

28/. TJUTRUMOV, J.M. op.cit., ib. lk. 2043, komm. 1

29/ ISACENKO, V.L. op.cit., lk. 758.

Kohtukorraldise peale võib kaevata erikaebe korras ainult taande palve mitterahuldamise korrasl. Kuni küsimuse lahendamiseni ei või vahekohtunik vahekohtu istungitest osa võtta ³⁰.

Pooltel on õigus vastastikusel kokkuleppel varemvalitud kohtunikku asendada teisega Ts.Kp.S. art. 1384, pkt. 4. Võtte kohaselt mitte ainult usalduse kaotuse korral vaid ka vahekohtunikuks olemise ja vahekohtuniku funktsiooni täitmise faktilisel võimetusel. Kuigi selles seaduses on fikseeritud vaid üks vahekohtuniku eemalejäämise juht, nimelt surma korral, siis ei tohi arvata, et pooled ei ole õigustatud asendama vahekohtunikke, kes mingisugustel teistel põhjustel ei saa osa võtta vahekohtu menetlusest nt. vabaduse kaotus, asumisele saatmine jne. ³¹. Seaduses ei ole korraldamist leidnud juhud, kus vahekohtunik astub vastaspoole varanduse valitsejaks, lapsendab vastaspoole jm. Tsiviilkohtus kuulub kohtunik nimetatud juhtumeil taandamisele ³².

30/. ANNENKOV, K. op.cit., lk. 267.

31/ ISACENKO, V.L. op.cit., lk. 752-753.

32/ ANNENKOV, K. op.cit., lk. 267.

Vahekohus tuleb lugeda lõppenuks, kui jõustunud kohtukorraldise põhjal vahekohtu koosseisust taandatud liikme asemel ei ole valitud uut. Valimine toimub uue täiendava vahekohtukirjaga tavalises korras ³³.

6) VAHEKOHTU MENETLUSEST.

Vahekohtus teeb otsused südametunnistuse järgi (TsKpS., art.1387), silmaspidades vahekohtukirjas antud juhiseid, arvestamata oma tegevuses tsiviilprotsessi norme ja formaalsusi. Seda reeglit ei tohi selliselt mõista, nagu ei tohiks vahekohtus otsuse tegemisel tarvitada seaduses ettenähtud materjaalse tõe tuvastamise eeskirju, kuna ei ole mingisugust alust keelata vahekohtunikke tegemast paiklikku vaatlusi, toimetama asjast teadlike ülekuulamisi jne. Teisest küljest aga on võimatu nõuda, et vahekohtunikud tingimata ra-

33/.ISACĀENKO, V.L., op.cit., lk. 759.

janeksid oma otsust seadusile, mis oleks vastuolus poolte kokkuleppe sihile, kes, esitades oma vaidlusküsimust vahekohtule, sellega avaldavad soovi saavutada otsust ilma nende formaalsusteta, milliseid peab silmas riiklik kohus. Neil kaalutlusil on üldtarvitusel reegel, et vahekohtunikud otsustavad asja südametunnistuse järgi ja et nende otsusele ei saa milgil juhul esitada appellatsioonikaebust ³⁴.

Väljendust, „südametunnistuse järele“, tuleb mõista selliselt, et iga vahekohtunik avaldab oma arvamist oma siseveenete kohaselt, kuigi see oleks vastuolus vastava tsiviilõigusliku normiga ³⁵.

Vahekohus langetab oma otsuse vahekohtunike hääleteenamuse järgi pärast eelnenud nõupidamist (Ts.KpS. art. 1388).

Vahekohtu otsuses peavad olema tähendatud võistjate ja vahekohtunikkude ees-, isa- ja perekonnanimed, võistjate nõudmised ja tõendid ning alused, millistele
34/ TJUTRUMOV, J.M.op.cit., lk.2047,,kom. 2.
35/ ISACENKO, V. L., op.cit., lk. 780.

rajatud vahekohtu otsus (TsKpS. art. 1389).

Vahekohtu otsusele kirjutavad alla kõik vahekohtunikud.

Kui mõni vahekohtunist keeldub andmast allkirja, tehakse sellekohane märkus samale otsusele, milline aga omab täieliku seadusejõu kui ta on allakirjutatud vahekohtunikkude enamuse poolt.

Vahekohtuotsus kuulutatakse võistjatele nende allkirja võtmisega otsusele. Kui võstjad selleks antud tähtajaks allkirja ei anna, loetakse otsus kuulutatuks vahekohtu otsuse tegemise tähtpäeva viimasel päeval.

Vahekohtu otsuse kuulutamisega loetakse vahekohtus lõppenuks ja toimik koos vahekohtukirja ja otsuse algkirjaga esitatakse hiljemalt seitsme päeva jooksul, arvates otsuse kuulutamisest, olenevalt hagi hinnast, kas jaoskonnakohtunikule või ringkonnakohtule, kelle ringkonnas otsus langetati. Seitsme päevasesest tähtpäevast kinnipidamatus ei too enesega kaasa vahekohtu otsuse tühistamist, vaid õigustab üksnes vahekohtunikkude vastutusele võtmist 36.

36/ ASAREVIČ, D.J. Sudostroistvoi sudoproisvodstvo po graždanskim delam 1900, III k.lk.119.

Jaoskonnakohtunik või ringkonnakohus, kellele esitatud vahekohtuotsus/kontrollib vahekohtukirja seadusepärasest ja vahekohtu menetluse vastavust lepingule 37.

Vahekohtu funktsioonimisel ei saa pooled pöörduda riikliku kohtu poole 38.

Riiklikule kohtule esitatud hagi seistatakse vahekohtukirja ära kirja esitamisest või vastava teadaande saabumisest arvates. Esitise võib teha vahekohuse, pooled ehk üks neist. Kohtukorraldis asja seistamise kohta tehakse kohtuistungil, millest teatatakse pooltele kui aga hagi esitatakse tsiviilkohtule peale sama asja kohta sõlmitud vahekohtukirja tõestamist, siis seistatakse toimetus kohtuistungil kostja vastava taande põhjal.

Kui vahekohtukirjaga ei ole teisiti korraldatud, siis hagi kindlustamiseks antud kohtukorraldised

37/ МАКСИМОВ, В. Рukовoдствo длja сoстaвлeнija делoвõh bumag, 1913, lk. 394.

38/ АННЕНКОВ, К. op.cit., lk. 269.

jäävad jõusse kuni asja otsustamiseni vahekohtus. Pooled võivad lepingut kohtule esitades paluda tühistada hagi eelkindlustust. Pärast vahekohtukirja sõlmimist ei saa tsiviilkohtult enam hagi eelkindlustamist paluda ³⁹.

Pooled ehk üks neist võivad tsiviilkohtus asja uuendada kui vahekohtult otsust ei tule. Saabub aga vahekohtu otsus, siis kuulub hagi tsiviilkohtus lõpetamisele selles osas, mis on lahendatud vahekohtu otsusega, kuna muude hagi punktide kohta võib jätkata arutlust. Üldiselt lõpetatakse asi tsiviilkohtus kümne aasta pärast peale seistamist ⁴⁰.

Kõik vajalikud dokumendid, andmed ja seletused esitatakse võistjate poolt vahekohtunikule ilma igasuguste formaalsusteta.

Ühe poole viivituse korral dokumentide ja asjatöötajateks vajalikkude andmete esitamises võib vahekohtus määrata temale tähtaja nende esitamiseks. Sel-

39/ ISAČENKO, V.L., op.cit., lk. 744, 745, 749.

40/ ANNENKOV, K. op.cit., lk. 261, 262.

lest tähtajast mitte kinnipidamise korral,, samuti kui üks pooltest ei ilmu vahekohtusse seletuste andmiseks, võib vahekohus langetada otsust ilma uute seletuste ära kuulamiseta olemasolevate andmete ja dokumentide alusel. Kui vahekohtule tarvisminevad dokumendid, toimingud jne. asuvad mõne teise kohtu või ametasutise aktides toimitakse TsKpS. vastavate eeskirjade kohaselt (art. 452 - 455) ⁴¹.

Vahekohtu olemasolu tõendava dokumendina tuleb nimetatud juhul esitada vahekohtukirja tõestatud ära-kiri ⁴².

Vahekohus ei ole õigustatud uurima esitatud dokumendi tõepärasust.

Tõendiite hindamises on vahekohus täiesti vaba seaduste eeskirjadest kui vahekohtu-kirjaga seda teisi ei ole korraldatud. See ei tähenda aga seda, et ta oma tegevuse juhiseks ei võiks võtta seaduse eeskirja ⁴³.

41/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2045, kom. 1.

42/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2045, kom. 2.

43/ ISACENKO, V.L., op.cit., lk. 762.

Kui lepingus ei ole korraldust, siis määrab istungi koha vahekohus ise. Kohtusse kutsumiseks eriliisi vorminõudeid ülesseatud ei ole. See võib teostuda suuliselt, kirjaga jne.

Tunnistajaid ja eksperte kutsuvad kohtusse pooled ise. Seda võib teha ka vahekohus poolte palvel, kuid mitteilmunuid ta vastutusele võtta ei saa. Kuna seaduses ei ole keeldu tunnistajale vannutamiseks, siis tuleb järeldada, et vahekohus võib tunnistajaid ülekuulata ka vande all. Seda peab ta tegema TsKpS. reeglite kohaselt.

Ehkki TsKpS ei ole erilist nõudmist tunnistajate ülekuulamise, paikliku ülevaatuse ja jm. toimetamiseks terve kohtukolleegiumi juuresolekul, tuleb seda pidada soovitavaks. Vahekohus võib panna mõningate vähe- ma tähtsusega ülesannete täitmise ühele oma liikmeist. Vahekohus võib valida endale vahekohtunikest eesistuja, kellele aga hääletamisel ei omistata eesõigust.

Mis puutuv erimenetlusisse, nagu kolmandate

isikute kaasumine jne., siis ei ole need vahekohtus lubatud. Kui lepingus on ettenähtud hagi, kindlustamine - siis peab vahekohus selle teostamiseks pöörduma vasta-va tsiviilkohtu poole.

Vahekohtus tuleb asi lõpetada, ~~kui~~ menetluses ilmneb asjaoluseid, mis tingivad kriminaalkohtulikku eeluurimist 45.

Iga vahekohtu otsus peab sisaldama endas resolutsiooni. Otsusega peab olema tülisimul lõpuliikult tähendatud. Tingimisi otsuseid pole lubatud teha. Vahekohus ei saa anda juhiseid otsuse täitmiseks 46.

Vahekohtu toimik peab olema kronoloogilises järjekorras kausta õmmeldud, läbi nõõritud ja nummerdatud ning vahekohtuniku pitsatiga kinnitatud 47.

Tühistamispalvete esitamise tähtajaks on üks kuu.

Vahekohtu menetlus ja kõik vahekohtu funktsioonid lõpetatakse TsKpS. art. 1384 kohaselt.

45/ ANNENKOV, K.op.cit., lk. 269, 270, 271.

46/ ISACENKO, V.L., op.cit., lk. 785, 787.

47/ ISACENKO, V.L., op.cit., lk. 798.

- 1) Poolte vastastikusel kokkuleppel,
- 2) Hage või kostja surma korral,
- 3) Kui vahekohtus avaldub kriminaalasi, mis võib avaldada mõju vahekohtu otsusele,
- 4) kui pooled ei vali uusi kohtunikke surnud või muudel põhjustel välalangenud liikmete asemel ehk ei valita järeljäänud paari-
tuarvu kohtunikke asju arutama.

Nimetatud vahekohtu lõppemistele tuleb vaadata kui erandeile. Kõige tavalisem, loomulik vahekohtu lõppemine oleks tüliküsimuse otsustamisega.

Tsiviilasjus on pooltel alati õigus oma vahekordi lõpetada kokkuleppega, mispärast neile on jäetud loomulikult võimalus kokkuleppel lõpetada ka vahekohtule antud tüliküsimus. Säärase kokkuleppe vorm jääb poolte otsustada. Igal juhul peab see olema tehtud nõnda, et vastaspoolel tarbekorral oleks võimalik tõendada leppe olemasolu ⁴⁸.

48 / ISAČENKO, L., op.cit., lk. 272.

Üldiselt nimetatud artikli loetelu on puudulik. Vahekohtu menetluse lõppemise põhjuseks võib olla ka poole õiguse ja teovõime kaotus. Võistja vaimuhai- guse korral seistatakse menetlus, kuni tema paranemi- seni ja lõpetatakse alles siis, kui haige pole parane- nud vahekohtu tähtaja lõpuks.

7. VAHEKOHTU OTSUSE TÜHISTAMISEST.

Vahekohtukirjaga annavad võistjad oma tüli- küsimuse lahendamisele valitud vahekohtunikele - ka loo- budes ühtlasi õigusest vaielda saabuva otsuse vastu, kuna üldreeglina vahekohtu otsus on lõpulik, mille pea- le ei saa esitada ei apellatsiooni, ei kassatsiooni - ega ka revisjonikaebust ⁴⁹.

Vahekohtu menetlus on ~~pürit~~letud vahekohtu- kirjaga ning pooltel on alati õigus nõuda vahekohtu määratset alustel ja piirides, millest mitte teostamist, vahekohtukirjas kinnipidamise korral on võistjatel õigus otsusele mitte alistuda pöördudes tsi-

49/ ISACĀENKO, V.L., op.cit., lk. 793 ja 795.

viilkohtu poole vahekohtu otsese tühistamise palvega 1.kuu jooksul, arvates vahekohtu otsuse kuulutamisest.

Vahekohtu otsuse täielik või osaline tühistamine võib aset leida võistjale sellekohasel palvel:

- 1) Vahekohtu eluliste vormi ja reeglite rikku-
mise korral,
- 2) kui vahekohtus ületab temale vahekohtukir-
jaga usaldatud võimupiirid ⁵⁰,
- 3) kui vahekohtukirjale ei ole mõni asjaosa-
listest allakirjutanud,
- 4) kui vahekohus tegi otsuse peale vahekohtu-
kirjas ettenähtud tähtaega ⁵¹.

TsKpS. art. 1397 kohaselt tunnistatakse va-
hekohtu otsused kehtetuks, ega oma mingit jõudu:

1) Isikute suhtes, kes ei ole nimetatud vahe-
kohtukirjas.

2) Nende tüli objektide suhtes, millised ei
olnud esitatud vahekohtule otsustamiseks vahekohtukir-
ja alusel ja

3) TsKpS. art. 1368 loetletud vahekohtule, mit-

50/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2052, kom.1.

51/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2053, kom.2.

te alluvate asjade suhtes (vaat. vahekohtu pädevusest lhk. 15-16).

Oleks ülekohtune tühistada tervet vahekohtu otsust, kui selles vaid osaliselt puudutatakse ülalnimetatut. Mainitud juhtudel tühistatakse vahekohtu otsus vaid nendes osades, millistes vahekohtul ei olnud õigus langetada otsust ⁵².

Segaiseloomuga vahekohtu otsused, s.o. osaliselt kriminaal - osaliselt tsiviilõiguslikud, kuuluvad tühistamisele vaid neis osades, mis seadusega eemaldatud vahekohtu pädevusest ⁵³.

Kõrvalise isiku poolt vahekohtu otsus, olgugi allakirjutatud vahekohtuniku poolt, on kehtetu (Vene Senati ots. 1902, nr. 66) ⁵⁴.

Vahekohtu otsuse tühistamise palved esitatakse kohtule, kellele on esitatud otsuse algkiri. Kohus vaatab asja läbi üksnes vormilisest küljest. Vahekohtu otsus tühistatakse kohtu korraldisega, mille peale võib

52/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2054, kom. 1.

53/ Ibidem, kom. 2.

54/ Ibidem, kom. 5.

esitada erikaebe korras appellatsioon- ja kassatsioonikaebusi ⁵⁵. Neis asjus tehtud ametikohtute otsustele esitatud erikaebuste jaoks on kehtivad üldtähtajad. ⁵⁶

Kohtud vahekohtu otsusega korraldatud asjus ei esine teise instantsina, kuna nad ei aruta asja sisuliselt ⁵⁷.

8. SOORITUSMENETLUSEST.

Vahekohtu otsus pööratakse täitmisele üldistel alustel. Täitelehe annab kohtuinstants, kellele on esitatud vahekohtu otsuse originaal.

Vahekohtu otsus ei vaja ametkohtu kinnitamist (Vene Senati ots. 1880.a. nr. 140) ⁵⁸.

Välismaiseid vahekohtu otsusi Venemaal ei pööratud täitmisele, kuid nende alusel võis esitada hagi tavalises korras (mitte lihtsustatud korras) ⁵⁹.

55/ ISACENKO, V.L., op.cit., lk. 813, 814.

56/ ENGELMAN, J.E. Kurs Ruskavo graždanskavo Sudoproisvotstva, lk. 446.

57/ ENGELMAN, J.E. op.cit., lk. 446.

58/ TJUTRUMOV, J.M., op.cit., lk. 2052, kom.1.

59/ ENGELMAN, J.E., op.cit., lk. 446.

III VAHEKOHTUS VNFSV TsPrK.

J Ä R G I.

Vahekohtu instituut VNFSV-s on normitud TsPrK-s §§ 199-203 ja VKTK 16. oktoobri 1924.a. määrusega (VSKK 1924, nr. 78, art. 783).

1. VAHEKOHTU RAKINGUST.

iga vaidlust tsiviilõiguse vallast eraisikutè või ka kollektiivide vahel võib poolte kokkuleppel anda vahekohtu lahendada.

Vahekohtus moodustatakse igakordse sellekohase kõigi vaidlusosaliste erikokkuleppe (lepingu) alusel. Vastandina TsKpS-le võib VNFSV TsPr.K. kohaselt sõlmida vahekohtu lepingut ka tulevikus tekkida võivate tsiviilõiguslike tülide kohta, mis on selle seaduse suureks plussiks.

Sõlmitud leping ei võta isikuilt ^{õigust} pöörduda ametikohtude poole, milline asjaolu võrreldes TsKpS-ga vahekohtu tähtsust ja iseseisvust tunduvalt nõrgestab.

Vahekohtu koosseis moodustatakse poolte suval ühest või mitmest kohtunikust. Mitmest kohtunikust koosneva vahekohtu korral valib kumbki protsessi osaline võrdse arvu kohtunikke. Valitud kohtunikud omakord valivad veel ühe kohtuniku juurde.

2. VAHEKOHTUNIKU KVALIFIKATSIOON.

Vahekohtunikuks ei või olla isikud:

- 1) kelle õigus on kohtu poolt piiratud (VNFSV Kr.K. §31);
- 2) kes on eeluurimise või kohtu all;
- 3) kelledelt on kohtu või distsiplinaakoras võetud õigus olla kohtuametites.

Nimetatud no-rmi tuleb pidada paremaks TsKpS vastavaist sättest oma ammendavuse tõttu. Puuduseks tuleb pidada asjaolu, et ei ole kaeldu olla vahekohtunikuks sugulasil, hõimulasil ega asjast huvitatuil.

3 VAHEKOHTUKIRJAST.

Kokkulepe asja arutamiseks peab olema fikseeritud vahekohtukirjas, milline notariaalselt tõestatud.

Vahekohtukiri peab sisaldama :

1. Vaidlusosaliste täieliku nimetuse ja aadressi.
2. Vahekohtu moodustamiseks volituste äratahendamise juhtudel, mil vahekohtu kiri koostatakse kollektiivi nimel või mitte protsessijate eneste poolt.
3. Kohtu otsustada antud vaidluse esme.
4. Valitud kohtunikkude täpse nimetuse, kusjuures tuleb ära tähendada, kes neist on volitud eesistujaks (ees-, isa- ja perekonnanimi).
5. Asja otsustamise tähtaja.
6. Vahekohtukirja koostamise koha ja aja.

7. Valitud vahekohtu liikmete nõusoleku.
8. Kõigi vaidlusosaliste ja vahekohtu liikmete allkirjad.

Vahekohtu kirja nõuded on üldjoontes samad, mis TsKpS -ki. Silmatorkav on vaid eriline vahekohtunike nõusoleku nõue.

Selline
nõue on
elundikud
ka TKS § 1370.

4. VAHEKOHTUNIKE VAHETUSEST.

Vahekohtunikkude vahetus ei ole lubatud enne asja lõpetamist. Protsessijail on siiski jäetud õigus kokkuleppes loobumiseks, kui mõni neist tõendab, et mõni kohtunik on asja lõpplahendusest huvitatud, ning et ta (s.o. protsessija) ei olnud sellest teadlik vahekohtukirja allakirjutamisel.

VKTK määrus 16 X 1924.a. ütleb: " Juhul kui mõni kohtunik sureb, äraõidab või raskekujuliselt haigestub, oleneb pooltest, kas anda vaidluse lahendus kohal olevale kohtu koosseisule, või valida uus kohtunik,

selle poole nimetusel, kes valis kohtukoosseisust väljalangenud kohtuniku; selle kohta tehakse vahekohtunike poolt vahekohtukirjal pealdis, millele allakirjutavad kõik teised kohtunikud ja pooled ".

Sellast normi, mõtte kohaselt peaks olema mõeldav ka paarisarvulise kohtunikkude kolleegium, mis aga kuidagi ei saa mõjuda soodustavalt vahekohtu tegevusele. Ei selgu ka kas täiendavalt valitud vahekohtunikult on nõuetav nõusolek ja kas ta peab vahekohtukirjale alla kirjutama.

5. VAHEKOHTU MENETLUSEST.

Vahekohus ei ole seotud kohtu menetluse vormiliste eeskirjadega, kuid ta ei või otsustada ilma poolte seletusi kuulamata ja ilma nende väljakutseta seletuste andmiseks. Kuidas aga toimida poole mitteilumisel seletuste andmiseks ja kui palju peab andma pooltele aega kohtusse ilmumiseks, seda seadus ei normi. Samuti puuduvad eeskirjad, kelle määrata jääb kohtuistungiaeg ja koht.

Vahekohtu otsus tehakse häälteenamusega. Otsus peab olema kirjalik ja peab sisaldama:

- 1) otsuse tegemise aasta, kuu, päev ja koha ning vahekohtu koosseisu,
- 2) vahekohtu kirja, mille alusel kohus tegutses,
- 3) kõigi vaidlusosaliste nimetuse,
- 4) vaiduse enese,
- 5) vahekohtu otsuse sisu,
- 6) menetluskulude ja lõivude jaotuse.

Otsusele kirjutavad alla kõik kohtunikud. Mõne kohtuniku keeldumine allakirjutamisest ja eriarvamus märgitakse otsusele.

Otsusel on seadusejõud, kui ta on allakirjutatud kohtunikkude enamuse poolt.

Otsus kuulutatakse võistjaile kohtuistungil, mille kohta nad annavad allkirja otsusel. Poole keeldumisel allakirjutamisest või kaaluvate põhjusteta kohtuistungile ilmumata jäämisel, loetakse otsus talle kuu-

lutuses, mille kohta eesistuja teeb vastava märke otsusele.

Kui vahekohtukirjas ei ole määratud asja lõpetamise tähtaega, peale arutus olema lõpetatud ühe kuu jooksul, arvates vahekohtu-kirja tõestamisest.

6. SOOVITUS-MENETLUSEST.

Pärast menetluse lõppemist antakse kogu toimik hoiule rahvakohtusse, kelle piirkonnas vahekohus toimus. (TsKpS. antakse toimik sellele kohtuinstantsile, kellele asi oleks allunud, kui pooled oleksid tarvitanud riikliku kohtu abi, mitte vahekohtu toimumise koha järgi).

Utsuse sundkorras täitmise vajaduse korral annab rahvakohtunik välja täitelehe, harilikus korras s.o. TsPrK. XIX ptk. eeskirjade kohaselt.

Täitelehe väljaandmisel rahvakohtunik se ligitab, kas otsus on tehtud vahekohtu jaoks seatud nõuete kohaselt ja kas ta üldse ei käi seaduste vastu.

Rahvakohtuniku keeldumise peale täitelehe
väljaandmisest võib esitada erikaebus.